

Iolanda Batallé: «Celebrar els èxits dels altres ens faria avançar com a cultura»

La directora del Lull diu que «hem de picar molta pedra fins que no s'aconsegueixi una igualtat real»

L'escriptora i editora Iolanda Batallé (Barcelona, 1971) va aterrar al palauet modernista que acull l'Institut Ramon Llull (<https://www.llull.cat/catala/home/index.cfm>) i va decidir canviar el seu despatx de planta: el va traslladar de la planta noble a les golfes de l'edifici, buscant la llum, la calidesa i la proximitat física amb l'àrea de Llengua i Universitats. És un detall que marcava una manera de fer: la seva. La de la primera dona que dirigeix una institució creada fa divuit anys per promocionar al món la llengua i la cultura catalanes.

Foto: Anna Fernández

Fa un any i mig que vas assumir el càrrec. Ja en pots fer un primer balanç?

Hi soc des del setembre del 2018. En aquest temps hem introduït canvis importants i hem fet un pla estratègic que va del 2019 al 2022. M'agrada molt treballar en equip i he pogut crear un bon equip directiu, incorporant Àlex Hinojo per fer la revolució digital del Lull, incorporant Francesc Serés a l'àrea de Creació per impulsar les residències Faber (a part de sortir nosaltres a fora, és important que gent del món vingui aquí), mantenint Izaskun Arretxe a l'àrea de Literatura i fent que Ariadna Puiggené, una persona que ha treballat divuit anys a la casa, passi a ser directora de l'àrea de Llengua i Universitats. Una promoció interna d'aquesta mena no s'havia fet mai abans al Lull. I en vam canviar el gerent, ara la gerent és Antònia Andúgar. Tornant al balanç: hi ha tota una feina d'entendre en dues direccions la tasca de donar a conèixer la cultura i la literatura catalanes, tota una feina de crear una xarxa digital que no existia i que és importantíssima, estem creant un pla d'igualtat, un pla de transparència...

Un pla d'igualtat de portes endins o cap enfora?

Un pla que s'aplica dins del Lull i alhora a tot el que fem. I no parlo només d'igualtat de gènere. Hem de tendir a ser cada cop més representatius en clau de gèneres, minories, edats... Hem de picar molta pedra fins que no s'aconsegueixi una igualtat real, perquè en aquest tema ens han estafat a tots. La igualtat ha de començar als llibres de text, on la presència de dones és del 6% en el millor dels casos. Jo no sabia, per exemple, que Isabel de Villena no està traduïda al castellà. I un institut com el Lull ha de fer que es conegui la importància que va tenir Lucrècia Borja o la mateixa Villena, entre tantes altres. Hi ha dones que van ser grans pensadores, grans gestores i grans polítiques, i hem de fer que això se sàpiga.

La gent de fora del sector sap què és el Lull?

Durant les primeres setmanes com a directora jo anava pel carrer, preguntava a algú què era el Lull i no sabien si era una universitat, un institut de secundària o què. Hem de saber explicar que el Lull és un organisme públic creat el 2002 per projectar i difondre la llengua i la cultura catalanes. Que és un consorci integrat per la Generalitat de Catalunya, el Govern de les Illes Balears i l'Ajuntament de Barcelona. Treballem molt directament amb Andorra i també treballem molt amb València, i voldríem que València formés part de la governança del Lull oficialment. Això ho hem volgut tots els directors i equips durant els divuit anys de vida de la institució. Potser hem d'entendre que la governança del Lull sempre es bellugarà. Balears al llarg de la història del Lull n'ha entrat i sortit tres vegades. I de la mateixa manera que hi tenim l'Ajuntament de Barcelona, potser ens podríem plantejar que hi entrés la Diputació de Lleida o de Girona, per exemple. O, si no hi pot entrar la Generalitat valenciana, que hi entrés l'Ajuntament de València o les Corts. La mobilitat és sana, pot ser bona i no hauria de ser una tragèdia. Durant aquest any i mig també hem fet un estudi de tots els Lulls del món. No només fem *soft diplomacy* dels territoris de llengua catalana cap al món sinó també dins dels mateixos territoris. Ara he passat una setmana veient escriptors, polítics i acadèmics valencians i m'he mogut per tot el País Valencià. La descentralització que busquem aquí l'hem de promoure arreu. La feina de diplomàcia cultural entre tots els territoris de parla catalana és molt important. Siguin o no oficialment al Lull, nosaltres ajudem totes les entitats que ho volen a comunicar allò que estan fent. Una altra cosa que crec que es nota d'aquest any i mig és la col·laboració amb les conselleries d'Exteriors, tant de Catalunya com de Balears. Els Lull del món depenen d'Exteriors o de Presidència, rarament depenen de Cultura, i estem potenciant treballar plegats amb les conselleries que calgui. Fa poc he estat a Portugal perquè aquest febrer serem literatura convidada al festival Correntes d'Escrites, però ho vaig aprofitar per reunir-me amb el director del Camões, que és com el Cervantes o el British Council però de la llengua portuguesa. Volem fer un conveni Lull-Camões. I també signarem altres convenis per establir voluntats de col·laboració.

Has dit que quan vas arribar la gent del carrer no sabia què era el Lull. Ara, sí...?

(Riu.) Espero que una mica més, sí. Però queda molta feina a fer. No és tan important que coneguin l'Institut Ramon Llull, que també, com allò que fa.

Estaves fent balanç.

Sí. Una altra de les feines que he iniciat és intentar aconseguir mecenatge privat, de gent que vol col·laborar a fer que hi hagi més traduccions o més càtedres de català al món. Col·laborem amb 150 universitats del món, i més estretament (finançant part del professorat de català) amb prop de noranta. Arribem cada any a uns sis mil alumnes que aprenen català a través d'uns sis-cents cursos. Hi ha unes seixanta universitats que ja van pel seu compte i no ens necessiten. A la llarga seria fantàstic que es traduís literatura catalana sense que calguessin ajuts a la traducció, o que s'ensenyés català a moltes universitats sense necessitat de finançar-ne el professorat. Som en un punt mig. Aspirem a ser referent al món d'institucions mitjanes que estan fent aquesta feina.

Quines feines teniu ara mateix entre mans?

En literatura, a part de les traduccions, tenim la cita imminent del festival Correntes d'Escrites a Portugal a finals de febrer del 2020, i estem treballant de cara al març del 2021 a Londres, on serem cultura convidada. En llengua i universitats, el moment més important de l'any és a finals de juliol, quan venen tots els professors del món a les jornades de professors, que aquest any seran a València. Hem de cuidar la xarxa de professors perquè gràcies a ells la gent s'enamora de la nostra llengua i cultura, i d'aquí és on surten la majoria dels traductors. Si els professors veuen i viuen els diferents territoris, després els podran explicar a les aules. Pel que fa a la resta d'arts, és important el projecte *Catalonia in Venice*, la participació catalana a la Biennal de Venècia. Altres elements són les residències Faber: en tenim a Olot i Andorra i ens agradaria acabar l'any amb un parell més, potser a Lleida, Palma i València. I tota la part digital és bàsica, hem de sembrar i reforçar aliances que vagin més enllà de la geografia física, hem d'entendre i conquerir el món digitalment.

La Izaskun Arretxe em va dir

(<https://www.catorze.cat/noticia/13473/izaskun/arretxe/es/facil/defensar/nostra/literatura/fora/perque/es/primer/nivell>) que és fàcil defensar la literatura catalana a fora perquè és de primer nivell. Pel que fa a les altres disciplines culturals, també estem a l'altura del món?

Hi ha de tot, amb diferències per territoris. Ara mateix a València i Balears a nivell d'arts escèniques estan fent coses brutals, trencadores. Cada disciplina té les seves característiques. En arquitectura estem a primeríssim nivell. Els anys parells la Biennal de Venècia és d'arquitectura, i els anys senars és d'art contemporani. Quan vaig arribar al Lull, l'exposició de Venècia era dels RCR, els arquitectes d'Olot que tenen el Pritzker, el Nobel de l'arquitectura. Estem fent passos perquè els RCR exposin al Pompidou. Mai uns arquitectes catalans han exposat al Pompidou. Crec que estem més a primer nivell en arquitectura o en cuina que en literatura. Que es traduïxin 150 llibres l'any està molt bé, però segurament som més rellevants en temes científics, arquitectònics o gastronòmics.

Científics i gastronòmics? Això també ho toca, el Lull?

La cuina la volem incorporar. Ara que estem col·laborant amb totes les delegacions d'exterior per muntar els Sant Jordis, té lògica que la gent que hi anirà pugui conèixer també alguna cosa gastronòmica nostra. I la recerca científica està entrant al Lull a través de les Faber. Les residències Faber no només són literàries, sinó que n'hem fet de robòtica, de matemàtiques... Cada vegada més hi ha gent del món científic que està venint al territori a fer una residència i que, quan se'n tornen, exporten el paisatge, l'experiència que han tingut amb científics d'aquí... Tothom que ve a les residències d'Olot o d'Andorra ha d'oferir un retorn al territori. Si ve un matemàtic, acaba fent una sessió en un institut de secundària. I això és important tenir-ho present en tot el que fem. Amb aquest retorn al territori, les coses que fa el Lull s'integren a la vida de la gent d'aquí. Portar editors de tot el món durant la Setmana del Llibre en Català perquè facin reunions amb els editors i agents d'aquí també és integració. Ara estem treballant conjuntament amb el CCCB per portar editors de no-ficció. I durant el Festival de Poesia venen poetes i editors de fora. En dansa i música i arts escèniques en general, és important que el Lull vagi a les trobades pel món de

programadors, d'investigadors de cada disciplina. I és important que generem situacions que permetin que les persones d'aquí i d'allà es coneguin.

Qui són els teus interlocutors polítics?

La presidenta de Balears; la consellera de Cultura, Presidència i Igualtat de Balears; el conseller d'Ensenyament de Balears; el tinent d'alcalde de Cultura de l'Ajuntament de Barcelona.; l'alcalde de Barcelona; la consellera de Cultura de Catalunya; el conseller d'Exteriors de Catalunya; i, quan cal, el president de Catalunya. Aquests són els interlocutors principals. També treballo amb la ministra d'Andorra, perquè tenim la Fundació Ramon Llull, on sí que hi ha tots els Països Catalans. I amb València hi treballo molt, el pas que queda és que entrin al consorci. El govern valencià té com a objectiu de la seva legislatura entrar oficialment al Llull. Les jornades de professors de català tant el 2020 com el 2021 es faran a la Universitat de València, els dos últims anys es van fer a Palma. Això és important perquè no són només paraules, no només diem que volem col·laborar amb els valencians, sinó que ja ho estem fent.

I als polítics què els demanes? Més diners?

Sí, sempre demano més diners. Però no més diners perquè sí, sinó amb un projecte a la mà, per això hem fet un pla estratègic. El març del 2021 serem Spotlight a la Fira de Londres, literatura convidada. Per això cal una inversió superior, com va caldre per a la Feria del Libro de Buenos Aires (<https://www.catorze.cat/noticia/12466/buenos/aires/catalana>). Que volem obrir més lectorats a la Península Ibèrica i les universitats valencianes estan especialment interessades a tenir-ne? Doncs això requereix cert pressupost. Sempre crec en els projectes: si tens projectes, hi haurà més diners. El 2019 vam tancar un pressupost per al Llull que era gairebé un 15% superior al del 2018, i el 2020 tancarem un pressupost que és un 12% superior al del 2019. I espero i confio que aquest 2020 ens entri algun mecenatge privat.

S'ha creat una plataforma que reclama un 2% del pressupost per a cultura.

Hi estic del tot a favor. Dinamarca destina a cultura un 3,4%. Ens queda molt camí per córrer. Calen diners i cal tenir projectes en què invertir-los. Al Llull, tant jo com els directors que m'han precedit, i dic directors en masculí perquè en soc la primera directora, sempre han tingut l'obsessió pels projectes.

La idea és que el teu projecte per al Llull et sobrevisqui?

És el que pretenc, i tant. Fins a la meva governança els càrrecs de directors d'àrea o el de gerent eren també càrrecs de confiança. Ara la gerent o els directors d'àrea són contractes laborals, només en queda un en aquella situació. L'objectiu és fer coses que perdurin més enllà dels canvis polítics, perquè siguin coses bones per a la societat. És important que puguin perdurar el pla estratègic i les persones, tant si jo hi soc com si no. El pla estratègic no l'hem fet només l'equip directiu: tothom de la casa que hi ha volgut participar ha pogut fer-ho. Al Llull som 67 persones, per tant ens ha portat temps tenir-lo definit.

A tu fins quan t'agradaria quedar-t'hi?

Vaig ser a Random House nou anys i a Enciclopèdia Catalana uns altres nou anys. Això és impensable en una posició com aquesta meva d'ara, la persona que hi ha estat més temps és Josep Bargalló, que va poder estar-s'hi una legislatura sencera. Crec que per poder fer una bona feina i poder dur a terme tot el que pretenc caldrien quatre o sis anys. Ja entenc que és més un desig que una possibilitat real, però és el temps necessari perquè es consolidi una determinada manera de treballar. Per exemple, intentem que el Llull tingui diverses cares visibles, com els directors d'àrea o com les coordinadores: la Teresa Carranza, que sap sobre arts escèniques el que no sap ningú; la Maria Lladó, que sap de música el que sap molt poca gent als Països Catalans; la Susana Millet, que ho sap tot de cinema i dansa; o l'Eva Sòria, que munta la Biennal

de Venècia des de fa deu anys. El responsable de la delegació de Londres de cara al repte del 2021 és Marc Dueñas, una persona que ha treballat setze anys a la casa. Quatre o sis anys com a directora estaria bé, però crec que més de nou o deu anys una persona no hauria d'estar dirigint un projecte, es creen massa vicis. Quan vaig arribar vaig entrevistar tothom de la casa i també vaig parlar amb tots els directors que m'han precedit, excepte amb el primer, Joan Maria Pujals. He conversat amb Xavier Folch, Emili Manzano, Josep Bargalló, Vicenç Villatoro, Àlex Susanna i Manuel Forcano, per saber de primera mà què havia intentat fer cadascú.

Quina diferència has notat entre l'empresa privada i l'administració?

L'equip que he pogut crear aquí el valoro moltíssim. Jo no havia tingut un equip directiu tan bo enlloc. Potser el Llull, per la particularitat de ser un consorci, és especial, però tot el que ens hem anat plantejant durant aquest any i mig ho hem anat fent. Que algunes coses es podrien haver fet més de pressa? Sí, però es van fent. En el pla estratègic ens hem marcat la data del 2022 perquè és quan el Llull farà vint anys, i m'agradaria que tot el que està previst en aquest pla es pogués anar fent.

El trasbals del país com afecta la teva feina?

Quin dels trasbalsos? N'hi ha hagut uns quants, en aquest any i mig. La situació política ens afecta a tots, és clar. Com a ciutadans i ciutadanes tots patim alts i baixos. Nosaltres el que fem és concentrar-nos en la feina, passi el que passi.

Has viscut a molts llocs del món. Què hem d'aprendre de fora?

Ja fa molts anys que divideixo el món entre la gent que ajuda i la que no. La cultura catalana és molt petita i estem tots molt putejats i en la precarietat. Però tenim moltes idees i molts projectes. Desitjar que a cadascú li vagi bé en lloc de centrar-nos en les misèries i les enveges ens faria un favor a tots. Quan vas pel món, te n'adones: les coses funcionen si ens ajudem entre nosaltres a tots els nivells. Celebrar els èxits dels altres ens faria avançar com a cultura. I qui pensi el contrari, va malament. Si al Miquel Curanta, director de l'ICEC, li va bé el que fa, jo me n'alegro molt. Però, desgraciadament, no tothom és així. I aquest és un dels mals més profunds que patim. Crec molt en la col·laboració i penso que tothom és amic fins que no demostrï el contrari. Ara bé: si col·labores amb algú i aquest algú te la fot repetidament, potser deixaràs de col·laborar-hi. *Dios dijo hermanos pero no primos*. Des del Llull hem de potenciar la col·laboració, com per exemple amb les delegacions d'exterior o amb Acció. La cultura és una eina que et permet arribar a molts llocs on no arribaries per una altra via.

Ha fet més per la cultura catalana la Rosalía que ves a saber qui.

I tant. I el Barça. El Llull té un conveni amb el Barça. Cada vegada que hi ha un partit de Champions a una ciutat on hi ha una universitat que ensenya català, intentem organitzar una trobada a la universitat en què expliquem coses de la cultura catalana. Si a la reunió ve un jugador del Barça o el president del club, la reunió té més ressò. Doncs d'això es tracta. Nosaltres el que volem és que el màxim de persones coneguin la nostra llengua, la nostra literatura i la nostra cultura. Després aquestes persones ja decidiran a què s'acosten. I és igual si no saben la llengua. A mi em pot interessar molt el que passa a Islàndia i puc aprofundir-hi gràcies a una plataforma que m'ho explica en anglès. Per això des del Llull hem creat el perfil digital @CatalanCulture (<https://twitter.com/CatalanCulture>), en anglès i en francès, per a la gent que està interessada en coses que es fan aquí però que no sap català. Un repte digital que tenim és ser a les plataformes: la majoria de persones estudien llengües a través de plataformes, i el català hi és poc. Una altra obsessió és trobar *hidden ambassadors*: cada vegada descobrim més músics de clàssica i de contemporània que estan pel món i que no tenen cap relació amb el Llull. Doncs volem que la tinguin. És igual si el Llull els dona diners o no: el Llull pot servir per tenir-los en xarxa i que ells sàpiguen qui són tots els músics catalans que hi ha pel món. A Nova York hi ha un noi jove, el Marc Migó, que està fent el doctorat a la Juilliard School. Es poden comptar amb les mans

els compositors catalans que han estudiat a la Juilliard. Hem de saber que aquest noi és allà, hem de compartir aquesta informació.

Teniu intenció d'obrir més delegacions?

Sí. Les delegacions actuals són quatre: Londres, París, Nova York i Berlín. Des que es van obrir, no se n'han obert més. Una de les primeres persones amb qui vaig parlar quan vaig arribar al Lull va ser el conseller Ernest Maragall, que de seguida se'n va anar a l'Ajuntament (i vaig passar a parlar amb el conseller Alfred Bosch). Amb ells vam pactar que sempre que es necessiti algú de cultura a les delegacions del govern a l'exterior, que sigui un delegat o delegada del Lull. Hi van estar d'acord però van dir que a canvi el Lull ha de col·laborar amb les delegacions exteriors. Es veu que històricament no s'hi col·laborava perquè des del Lull es deia que si una delegació muntava per exemple un Sant Jordi, hi anava només la comunitat catalana, i que el Lull no ha de treballar per a la comunitat catalana. Jo vaig dir que prou, que aquesta dinàmica s'havia d'acabar. Si es munta alguna cosa a Nova York hi aniran catalans, sí, però cada català hi arrossegirà algun americà. Això de les comunitats tancades fa vint anys potser podia tenir cert sentit, però ara segur que no en té.

Hi ha cap delegació del Lull en cartera?

Roma serà la primera. I n'estem valorant d'altres. La de Roma la volíem obrir l'any passat i entre les qüestions polítiques i el pressupost prorrogat ens la van aturar. Confiam que aquest 2020 la podrem obrir.

La Iolanda escriptora la tens aparcada?

Sí. També la tenia aparcada els últims anys, mentre duia quatre segells editorials com a editora. Ara el meu sou el paguen els ciutadans i ciutadanes, soc un càrrec públic i crec que em dec absolutament a la institució que dirigeixo. Hi ha un component de generositat: em dedico a l'obra d'altres autors i la meua està en silenci. Ara treballo al 150% pel Lull. M'hi implico tant com puc.

Però ja és sempre la teua manera de fer, aquesta.

Sí: jo quan faig alguna cosa és que hi crec, i si deixo de creure-hi deixo de fer-la. No va amb mi fer les coses sense abocar-m'hi. Com a escriptora que soc, sempre vaig escrivint en quaderns. Però mentre sigui un càrrec públic, no em sento a gust publicant.

La teua intensitat vital és un plus a l'hora de dirigir un consorci com el Lull o és un problema, perquè t'adones que pots fer menys del que voldries?

Insisteixo que durant aquest any i mig he pogut fer moltes coses, moltes més de les que pensava. La intensitat potser és el més visible, però no és el meu valor més important. Jo crec que els meus valors més gran són la capacitat de treball i de gestió. El Manuel Forcano em va dir una cosa i crec que té raó: quan has estat trenta anys a la privada, està bé venir després a la pública a aportar-hi tot el que has après. Crec que això ho estic fent i crec que és bo. De tant en tant em reuneixo amb la Núria Cabutí, consellera delegada de Penguin Random House, amb qui vaig treballar durant molts anys. Amb ella compartim la visió sobre gestió d'equips, i sempre m'ha ajudat. Soc una persona que escolta molt i que processa. I sí que és cert que la intensitat fa tirar del carro, aquí i en qualsevol lloc, en qualsevol situació professional i personal. Però aquesta intensitat meua també fa que necessiti moments de tranquil·litat i de silenci per poder pensar i saber cap a on vull anar. En el fons un director fa de director d'orquestra: t'has de saber rodejar de gent bona (aquí hi ha gent que sap mil vegades més que jo de gairebé tot) i has de saber potenciar el millor de cadascú. I també trobo que és important la barreja generacional. Tenir a prop una persona com la Juliana Canet és important. No n'hi ha prou amb omplir-se la boca parlant dels joves: amb els joves t'hi has de reunir, els has d'escoltar i has de fer que formin part d'allò que estàs fent.

Em sap greu fer-te aquesta pregunta, però te l'he de fer: has notat que ser dona sigui un problema per ocupar aquest càrrec?

A mi no em sap greu que me la facis, crec que n'hem de parlar.

Però a un home no l'hi faria.

Perquè venim d'on venim. La pregunta és molt pertinent. El Lull té divuit anys, ha tingut vuit directors i, d'aquests, només una directora. Em fan notar que soc una dona en alguns casos de forma barroera i en altres casos des de la subtileza. M'hi trobo cada dia. Crec que calen dècades i dècades i dècades en què hi hagi dones dirigint institucions, mitjans de comunicació, escoles, universitats, tot, perquè s'arribi a entendre alguna cosa. Qui negui això menteix. N'hi ha que diuen que ja hem aconseguit la igualtat. Quina igualtat? Convivim amb la desigualtat de moltes maneres, i gairebé els que em fan més por són els que diuen que ja estem bé, perquè jo ja soc directora del Lull. Sí, he de ser-ne directora jo i set dones més abans que puguem començar a parlar d'una igualtat de veritat. Jo ara tinc una obsessió amb els llibres de text, perquè el que aprenem a l'escola ens marca. Si en totes les matèries que s'estudien dels tres anys als disset, resulta que les dones estan presents en el millor dels casos en un 6%, el missatge que reben les nenes és que són secundàries. Si la presència de les dones científiques, escriptores, pintores, músiques, polítiques, gestores és d'entre un 1% i un 6%, totes les dones creixem pensant que som secundàries, perquè no tenim referents. Els nostres fills ja tenen més referents que els que vam tenir tu i jo però tots venim tarats de fàbrica, perquè hem crescut en un món tarat. I a Catalunya hi hagut 131 presidents homes i no hi ha una revolució cada dia de dones que pregunten què està passant. La teva pregunta serà pertinent fins que hi hagi hagut 131 presidentes de la Generalitat. A mi em toca anar a moltes reunions en què soc l'única dona. I a la Llotja del Barça quasi tot són homes. Això no és cap tonteria, perquè allà es fan molts negocis.

És diferent, el lideratge femení?

Les dones incorporem nous models de gestió, i això és importantíssim. Tenim presents coses de les quals els homes no tenen ni idea. Per exemple, des de fa molts anys intento no tenir reunions complexes els dos dies abans que m'hagi de venir la regla i els dos dies més forts de la regla. Sé que durant aquests dies potser no seré prou correcta, i jo intento ser correcta. Això no m'ho ha ensenyat ningú, perquè no hi ha hagut cap dona directora a la meva família que me n'hagi avisat. Vaig ser la primera dona d'entrar a l'equip directiu d'Enciclopèdia Catalana en cinquanta anys. Si fèiem una reunió i tenia la regla, els ho deia. Segurament ja ho notaven, però jo els ho deia. Perquè hi havia a vegades molta tensió, i en situacions de tensió soc diferent si m'ha de venir la regla o no. Tot això jo a una filla ja l'hi podria explicar, però a mi no m'ho ha explicat ningú. Com si has de dirigir un equip estant embarassada. Els homes això ni ho contempen o els sembla absurd. I hi ha moltes dones que arriben a posicions de poder i ho amaguen. Però no ho pots amagar, perquè és un fet biològic que està allà. Explica-ho: ser així et porta coses bones i coses dolentes, només has de saber gestionar-ho.

I després? Tornaràs a fer d'editora?

Fer llibres m'agrada molt, encara imagino llibres i els passo a companys i companyes editores. Però també m'agrada molt la gestió que té certa repercussió. La gestió cultural, d'exterior o d'educació. L'educació m'interessa moltíssim, és el gran repte que tenim com a país. Jo fins ara havia portat equips de vint o trenta persones i al Lull som prop de setanta. M'agrada identificar talent. La Laura Borràs em va dir que, com a editora, jo era llevadora de noves veus literàries i que en una feina com la meua d'ara també faig de llevadora, d'alguna manera. Una bona directora ha de ser generosa, ha de ser capaç d'observar molt i ha de ser capaç d'aixecar-se per damunt del soroll. I un dia ha de ser capaç d'anar-se'n i que el projecte segueixi funcionant sense ella.

Foto: Anna Fernández